

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 11 Februari 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 12 middagen.

Justerades protokollen för den 30 och 31 sistlidne Januari.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Wennerberg anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren öfverlemna åtskilliga Kongl. propositioner, framträdde Herr Statsrådet och aflemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o med förslag till författning angående förändradt stämmings-sätt i vissa fall;

2:o om antagande af en författning angående förändrad lydelse af 10 kap. 1 § Rättegångs-balken;

3:o angående pension å allmänna indragningsstaten åt vakt-knekten vid länsfängelset i Linköping Nils Nilsson;

4:o angående bidrag af statsmedel till aföning af lärare vid folkskolor och småskolor;

5:o angående eftergift af den Riksarkivet genom testamente af Sekreteraren i Kongl. Krigshofrätten Grefve Carl Erik Ludvig Walter Posse tillagda rätt till en del af hans qvarlätenskap.

Härefter blefvo de Kongl. propositionerna föredragna och bordlagda.

Företogs val af en suppleant i Banko-Utskottet efter Herr Rettig; och befanns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Grefve Sparre, N. G., med 58 röster.

Företogs val af två Revisorer för granskning af Riksbankens diskontkontors räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Hofrättsassessorn C. F. O. von Bahr med 55 röster,
 Advokatfiskalen J. A. Liljenstolpe " 55 "

Företogs val af två Revisors-suppleanter för granskning af Riksbankens diskontkontors räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde;

Protokollssekreteraren W. T. Strokirk med 57 röster,
 Grosshandlanden A. Glösemeyer " 57 "
 sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af två Revisorer för granskning af Lånekontorets i Göteborg räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Grosshandlanden August Röhss med 50 röster,
 " Robert Thorburn " 50 "

Företogs val af två Revisors-suppleanter för granskning af Lånekontorets i Göteborg räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Majoren Detlof Odelstjerna med 42 röster,
 Grosshandlanden Aug. Fröding " 41 "

Företogs val af två Revisorer för granskning af Lånekontorets i Malmö räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Ryttmästaren G. E. O. Svedenborg med 23 röster,
 Öfverstelöjtnanten G. W. Lindencrona " 22 "

Företogs val af två Revisors-suppleanter för granskning af Lånekontorets i Malmö räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Löjtnanten C. A. C. Tarras Sjöcrona med 31 röster,
Konsul Joh. Dieden " 30 "

Företogs val af två Revisorer för granskning af Lånekontorets i Wisby räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Öfverstelöjtnanten C. E. af Chapman med 29 röster,
Konsul Carl Stenberg " 29 "

Företogs val af två Revisors-suppleanter för granskning af Lånekontorets i Wisby räkenskaper och förvaltning under år 1870; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Apotekaren C. J. Marelius med 27 röster,
Landtbrukaren H. Wöhler " 21 "

Föredrogs Lag-Utskottets den 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 1, i anledning af erhållen remiss utaf motion om åtskilliga ändringar i Kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 Juni 1866.

Herr vice Talmannen: Vid den pröfning af frågan, som inom talmanskonferensen egt rum, har det visserligen förekommit, att förslag till ändringar i skogslagstiftningen under ståndsriksdagarne i allmänhet behandlats af sammansatt Lag- och Ekonomi-Utskott och sedermera af Lag-Utskottet ensamt, hvilket haft sin naturliga grund deri, att skogslagstiftningen innefattar åtskilliga inskränkningar i den fria nyttjanderätten till skogen, hvarpå bevis jemväl ligger deri, att vissa delar af denna lagstiftning varit upptagna i Byggningsbalken af allmänna lagen. Undantagsvis hafva dock frågor om skogslagstiftningen, då de endast afsett sjelfva hushållningssättet, tillförene blifvit behandlade af Ekonomi-Utskottet *ensamt*, och då den nu förevarande frågan just afser detta särskilda fall, har Andra Kammaren redan, efter motionens återlemnande ifrån Lag-Utskottet, hänvisat densamma till tillfälligt Utskott. Vid sådant förhållande och i enlighet med talmanskonferensens åsigt får jag hemställa, att äfven denna Kammar måtte förklara motionen tillhöra tillfälligt Utskotts behandling.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, lades Utlåtandet till handlingarne, med förklarande att den ifråga-

varande motionen var af sådan beskaffenhet, att den borde af tillfälligt Utskott behandlas.

Föredrogs Lag-Utskottets den 2 dennes bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af erhållen remiss af motion, angående sådan ändring i gällande lagar, att underlåtenhet att begagna dop och nattvard icke må medföra förlust eller hinder i verldsligt hänseende.

Herr vice Talmannen: Lag-Utskottet har för återlemnande af den motion, hvarom fråga är i det nu föredragna Betänkandet, hufvudsakligen anfört två skäl, det ena att motionen omfattar två särskilda ämnen och det andra att den ingriper i grundlagen. Hvad det förra skälet beträffar, kan det visserligen, strängt taget, sägas, att en fråga, som angår frihet att ingå äktenskap utan bevis om bruk af sakramenten, är något annat än frågan om utsträckning af civiläktenskapet, men då Andra Kammaren, utan att fästa sig vid denna omständighet, remitterat motionen till Lag-Utskottet och detta måste förutsetta, att Andra Kammaren icke ansett de båda frågorna vara så åtskiljda, att de icke lämpligen kunna behandlas i ett sammanhang, har talmanskonferensen funnit denna omständighet icke hafva bort gifva Lag-Utskottet anledning att visa saken från sig. Beträffande åter det andra skälet, så enär ett kyrkolagstadgande nog kan tänkas förenligt med en inskränkning deraf i vissa fall uti grundlagen, har talmanskonferensen ansett deri icke heller ligga något hinder för frågans upptagande till behandling af Lag-Utskottet. Jag får derföre hemställa, att denna Kammar måtte, i likhet med Andra Kammaren, förklara motionen tillhöra Lag-Utskottets behandling, hvilket är så mycket mera i sin ordning, som Lag-Utskottet vid sista riksdagen behandlade enahanda motion och då uti ett memorial besvarade båda frågorna.

Herr Hasselrot: Efter det meddelande Herr vice Talmannen nu gjort om talmanskonferensens åsigt i denna fråga, skulle det vara vågadt af mig att framställa något deremot stridande yrkande, men jag vill dock anföra några skäl för Lag-Utskottets åsigt. Jag lemna derhän, huruvida den omständighet, att motionären sammanblandat två särskilda ämnen i samma motion, utgjort tillräcklig anledning för Utskottet att visa densamma från sig, — för min del tror jag till och med, att detta ej utgör något fullgiltigt hinder — och jag öfvergår till det andra af Utskottet anförda skälet. Vi hafva i detta afseende först att betrakta 2 § Regeringsformen, som lyder sålunda: "Konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är." Här finna vi således en förklaring på hvad med den rena evangeliska läran förstås — att den nemligen är sådan som den uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen antagen och förklarad är, och, om man derpå går till den Augsburgiska bekännelsen, finner man, att hufvuddogmen i

densamma är de heliga sakramenten, d. v. s. att man icke kan anses tillhöra den rena evangeliska läran, om man icke blifvit delaktig af dopet, och om man aldrig, efter det man hunnit den ålder att man kan inse denna läras vigt, gått till H. H. Nattvard. Vidare innehåller 4 § Regeringsformen, att Konungen till Statsråd, "kallar och utnämner kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade, infödde Svenske män af *den rena evangeliska läran*", samt 28 §, sådan den vid sista riksdagen blifvit ändrad, att "till presterligt embete eller till annan tjänst, hvarmed är förenadt åliggande att meddela undervisning i kristendom eller theologisk vetenskap, kan endast den utnännas, som bekänner *den rena evangeliska läran*". Nu har motionären föreslagit, att "underlåtenhet att begagna dop eller nattvard, på sätt statskyrkan föreskrifver, icke skulle medföra förlust eller hinder i verldsligt afseende", men jag frågar, mine Herrar, om icke, derest motionen blefve bifallen, grundlagens bud derigenom skulle upphävas. Den som icke begagnar dop eller nattvard skulle nemligen då kunna blifva statsråd eller prest, och motionen berör sålunda uppenbarligen konstitutionela stadganden, hvilket förhållande ock gifvit Lag-Utskottet anledning att icke anse sig behörigt att behandla densamma. Jag vill dock icke motsätta mig Talmanskonferensens åsigt och framställer derföre icke något yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef Utlåtandet, uppå gjord proposition, lagdt till handlingarne med förklarande, att motionen tillhörde Lag-Utskottets behandling.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda Memorial N:o 1, med den till Riksdagen af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret afgifna berättelse.

Föredrogs Stats-Utskottets den 8 dennes bordlagda Memorial N:o 2, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om indragning af kronofogdetjensterna m. m.

Herr vice Talmannen: Stats-Utskottet synes hafva uppfattat denna fråga så, som skulle en framställning om förändring i instruktionen för länsmännen vara hufvudsaken, men enär denna del af motionen är så beroende af den andra, om indragning af kronofogdetjensterna, att, derest pröfningen af denna skulle leda till ett afstyrkande, framställningens andra del jemväl måste anses förfallen, så och då indragningsfrågan är en statsregleringsfråga, som ock derföre tillföre af Stats-Utskottet behandlats, har Talmanskonferensen ansett, att Stats-Utskottet icke egt giltig anledning att återlemna motionen, och får jag derföre hemställa, att Kammaren måtte, med memorialets läggande till handlingarne, förklara ifrågavarande motion tillhöra Stats-Utskottet.

Grefve af Ugglas: Utan att vilja bestrida det slut, hvartill talmanskonferensen kommit, anhåller jag att få redogöra för Stats-Utskottets skäl för dess hemställan. Det är visserligen sannt, att Stats-Utskottet förut behandlat en likartad fråga med denna, men frågan hade då en annan form och innefattade ett bestämdt förslag om indragning af kronofogdetjensterna samt om beviljande af ett belopp af 5,000 R:dr, som skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition för att användas till ersättning åt de länsmän, som under statsregleringsperioden skulle komma att bestrida de tjensteåligganden, som förut tillhört kronofogdarne. Det förslag åter, hvarom fråga är i det nu föredragna memorialet, afser, jemte frågan om kronofogdetjensternas indragning, att Kongl. Maj:t skulle uppgöra ett förslag, hvarigenom kronofogdarnes göromål skulle kunna öfverflyttas å länsmännen. För den händelse Kongl. Maj:t ej skulle finna skäl att förordna om en dylik öfverflyttning, kommer således hela förslaget att förfalla, och i hvilket fall som helst kan det ej inverka på 1872 års budget, då motionären icke begärt något anslag till ersättning åt de länsmän, som skulle förrätta kronofogdarnes tjenst. Den åsyftade förändringen kan ej ske, förrän Kongl. Maj:t tagit frågan i öfvervägande, då vi till en kommande riksdag möjligen kunna få motse en framställning från Regeringen om de behöfliga anslagsförändringarne. Före 1873 kan, såsom frågan nu står, någon tillämpning af förslaget ej komma i fråga. Utskottet har derföre också ansett sig icke tillkomma att behandla frågan, men då Andra Kammaren redan återremitterat den till Stats-Utskottet, vill jag med afseende derå och för att undvika bråk och tidsutdrägt låta bero vid hvad Herr vice Talmannen hemställt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter det slut, hvartill den siste talaren kommit, kunde det visserligen vara onödigt att vidare orda i denna fråga, men jag kan dock icke underlåta att erinra, att hvarken Stats-Utskottet eller någon annan lärer kunna gå i god för, att icke någon kronofogde aflider under 1872; och då är väl någon lof att bestrida kronofogdens åligganden. Förslaget måtte väl således inverka, om icke på statsregleringen, åtminstone på statsmaskinens gång, ty man lärer väl icke kunna låta hela exsekutions- och uppbördsverket ligga nere. Frågan tillhör således, enligt min åsigt, uppenbarligen Stats-Utskottets behandling, och jag instämmer med Herr vice Talmannen.

Grefve af Ugglas: Med anledning af den siste värde talarens anmärkning ber jag endast få fästa hans uppmärksamhet derpå, att, om en kronofogde dör, deraf icke följer någon utgift för statsverket, förr än penningar begäras till ersättning åt den, som skall sköta hans tjenst, och det är från Regeringen vi skulle hafva att vänta en sådan framställning. Annat var förhållandet med den motion, som vid 1862 års riksdag behandlades af Stats-Utskottet, ty i den motionen begärdes ett anslag till Kongl. Maj:ts disposition i och för ersättningar åt de länsmän, som under öfvergångsperioden skulle upprätthålla le-

diga kronofogdetjenster. Jag fortfar emellertid i mitt yrkande, att frågan måtte få bero vid talmanskonferensens åsigt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef memorialet, uppå gjord proposition, lagdt till handlingarne med förklarande, att den ifrågavarande motionens behandling tillhörde Stats-Utskottet.

Föredrogs Stats-Utskottets den 8 dennes bordlagda memorial N:o 3, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion i fråga om vissa ändringar i afgifterna för persontrafiken å Statens jernvägar.

Herr vice Talmannen: Såsom i det nu föredragna memorialet är anmärkt, har en likartad fråga vid sista riksdagen blifvit behandlad af Tillfälligt Utskott, och då ett sådant Utskott onekligen är rätt forum för ärendet, får jag vördsamt hemställa, att motionen måtte, med memorialets läggande till handlingarne, förklaras tillhöra Tillfälligt Utskotts behandling.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, lades memorialet till handlingarne med förklarande, att den ifrågavarande motionen var af sådan beskaffenhet, att den borde af Tillfälligt Utskott handläggas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 8 dennes bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om förmånsrätt för kommunal-utskylder för fast egendom.

Grefve Hamilton, Henning: I Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslår Kongl. Maj:t att för understöd af enskilda jernvägsanläggningar måtte beviljas ett belopp af 5 millioner Riksdaler att utgå under loppet af 5 år med en million om året sålunda, att på Kongl. Maj:t skulle bero huruvida statsunderstödet skulle beviljas i form af lån med två tredjedelar af anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget eller såsom direkt anslag utan återbetalningsskyldighet, då det borde utgöra jemnt en fjerdedel af den beräknade kostnaden.

Att med full tillförsigt afgöra huruvida det *i allmänhet* må vara för Staten fördelaktigare att lemna sådant understöd i form af lån eller af anslag möter visserligen stora svårigheter, emedan detta kan bero af omständigheterna, såsom af de för jernvägsanläggning bildade bolagens egen kapitalstyrka, utsigten för att jernvägen skall gifva någon större nettobehållning o. s. v. Det har ock visat sig, att de myndigheter, som sysselsatt sig med denna fråga, kommit till

helt

helt olika resultat. Den så kallade jernvägskomitén ansåg nemligen, att alla enskilda jernvägar, hvarå kunde påräknas någon större trafik, borde understödjas genom anslag och deremot de mindre, eller lokalbanor, med lån.

Kongl. Maj:t åter har förbehållit sig rättighet att meddela understödet såsom lån eller anslag efter sig företeende omständigheter och vid remissen af den Kongl. propositionen uttalade sig en ärad ledamot af denna Kammare i den syftning att anslaget borde lemnas i form af lån, ehuru under andra vilkor än dem Kongl. Maj:t föreslagit. Jag skall i afseende på denna fråga nu icke uttala någon bestämd åsigt, emedan afgörandet kan blifva beroende af de vilkor, som af Riksdagen kunna komma att fastställas. Men det är deremot en fråga, som jag icke finner utredd, hvarken i jernvägskomiténs betänkande eller i Kongl. Maj:ts proposition, och på denna *särskilda* del af ämnet anhåller jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet. Det är nemligen den, i hvad förhållande Statens uppoffring kommer att stå, om detta lemnas i form af lån till två tredjedelar eller såsom anslag till en fjerdedel af kostnaden.

Om man också tager Kongl. Maj:ts proposition till utgångspunkt, kan icke ett afgörande svar på denna speciela del af frågan gifvas, emedan den Kongl. propositionen å ena sidan lemna öppet för Kongl. Maj:t att lemna låneunderstöd på en gång eller fördelat på flera år, i hvilka fall uppoffringen å Statens sida gestaltar sig olika, och, å andra sidan, låter det bero af Kongl. Maj:t att för lånet lemna större eller mindre tid, derunder ingen amortering skulle ega rum. Komme åter understödet att utgå i form af anslag, skulle Statens uppoffring bero derpå huruvida det inträffade att den enskilda jernvägen något år gifve större afkastning än fyra och en half procent af anläggningskostnaden.

Emellertid kan man ej fatta ett beslut utan att hafva gjort sig en föreställning om hvarthän det ena eller andra måste leda och man kan dervid komma till en viss grad af säkerhet.

Antagom t. ex. å ena sidan, att en jernväg, hvars anläggande af Staten understödes med anslag, icke kommer att gifva fyra och en half procent af anläggningskostnaden såsom nettobehållning, och att Staten således icke återfår någon del af anslaget, hvilket ofta torde blifva förhållandet; och å andra sidan, att samma bolag i stället finge två tredjedelar af anläggningskostnaden såsom lån på de fördelaktigaste vilkor, som enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle kunna beviljas eller att

- 1:o bolaget utfår hela lånesumman på en gång;
- 2:o ingen ränta betalas under de tre första åren;
- 3:o under de tre följande åren betalas ränta efter 5 procent; och
- 4:o först efter dessa tre års förlopp amorteringen börjar.

I sådant fall beror uppoffringen från Statens sida endast af den ränta, som Staten sjelf betalar för de utlånade medlen, och man kan i detta hänseende komma till en bestämd siffra. Uträkningen är i sjelfva verket ganska enkel, om man begagnar de tryckta tabeller, som för sådant ändamål äro att tillgå, och jag har dessutom

underkastat mina beräkningar tvänne aktade vetenskapsmäns pröfning, hvarföre jag kan med trygghet säga att de siffror, jag går att uppgifva, ega all den tillförlitlighet, som för frågans bedömande är af nöden.

Under förutsättning då, att ett enskildt bolag, som vill anlägga en jernväg för en kostnad af $1\frac{1}{2}$ million R:dr, af Staten erhåller ett lån af 1 million, räntefritt i 3 år och med förbindelse att efter ytterligare 3 år börja amorteringen, som sker genom inbetalningen af en annuitet uppgående till 7 procent af det ursprungliga lånebeloppet, hvarvid 5 procent årsränta beräknas å vid hvarje års början oguldet kapital, så kommer amorteringen att utgå under en tid af i det närmaste $25\frac{3}{4}$ år. Vid början af det 26:te året återstår ett oguldet kapital af 45,458 R:dr, som jemte ränta å 5 procent vid detta års slut godtgöres med 47,730 R:dr, och hvarmed bolaget har betalt hela sin skuld. Beräknar man nu hvad Statens uppoffring i sådant fall blifver, så finner man att, då Staten på de utlånade medlen betalat ränta och amortissement 6 år tidigare än bolaget, måste han på lånet lida en förlust beroende af den ränta han sjelf betalar, och denna förlust uppgår vid amorteringstidens slut till belopp, hvilkas rabatterade värde vid utlåningstiden visar sig utgöra:

efter 5 procent:	136,164	R:dr,
” $5\frac{1}{4}$ ”	166,549	”
” $5\frac{1}{2}$ ”	195,528	”
” $5\frac{3}{4}$ ”	223,747	”

Det synes således att, äfven om Staten å de utlånade medlen betalar $5\frac{3}{4}$ procent — hvilket dock nu icke är förhållandet, det dock, under här gifna förutsättningar, vore för Staten vida fördelaktigare att åt bolaget lemna $\frac{3}{4}$ delar af anläggningskostnaden såsom lån än $\frac{1}{4}$ del af samma kostnad såsom anslag, hvilket skulle utgöra 375,000 R:dr.

Hittills har jag antagit att bolaget skulle få lån på de fördelaktigaste vilkor, som af Staten kunna medgifvas, men detta kommer väl ej att inträffa annat än undantagsvis. I allmänhet torde väl bolagen icke utfå hela understödsbeloppet på en gång utan, då jernvägsbyggnaden väl i de flesta fall kommer att fortgå i flera år, blifva också lånebeloppen på dessa år fördelade.

För att i detta fall få en föreställning om Statens uppoffring, har jag antagit att Riksdagen beviljar ett för anläggande af enskild jernväg bildadt bolag ett lån af 1 million R:dr på följande vilkor:

- 1:o) af lånet utgår hälften den 1 Januari åren 1872 och 1873;
- 2:o) jernvägen skall öppnas för trafik den 1 Januari 1874, och åtnjuter bolaget räntefrihet till slutet af samma år;
- 3:o) under åren 1875 och 1876 erlägger bolaget å lånet 5 procents ränta;

4:o) från och med 1877 börjar lånets amortering sålunda att bolaget erlägger en annuitet af 7 procent å det ursprungliga lånebeloppet eller 70,000 R:dr, af hvilka först godtgöres räntan efter 5 procent för oguldet kapital, och återstoden utgör afbetalning derå. Bolaget betalar således under 25 år 70,000 R:dr och vid slutet af det 26:te året 47,731 R:dr, hvarmed dess skuld är liquiderad.

Under dessa förhållanden och med antagande att Staten beta-

lar $5\frac{1}{2}$ procent på de penningar Staten lånar — hvilket dock är mer än hvad de sednast upplånade medlen kosta, hvarigenom beräkningen ej kan ställa sig för Staten mindre förmånlig än verkligheten sannolikt skall bliwa äfven under en något mindre gynnsam penningställning — så blifver bolagets

	<i>Skuld.</i>	$5\frac{1}{2}$ proc. R:dr.	<i>Afbetalning.</i>	<i>Statens utgift.</i>
år 1872 $\frac{3}{4}$	500,000	27,500	—	527,500
” 1873 ”	1,027,500	56,513	—	1,084,013
” 1874 ”	1,084,013	59,621	—	1,143,634
” 1875 ”	1,143,634	62,900	50,000	1,156,534
” 1876 ”	1,156,534	63,609	50,000	1,170,143.

Om den summa, som den 1 Januari 1877 utgör 1,170,143 R:dr, utan afbetalning, förräntas 26 år, eller till den 31 December 1902, efter $5\frac{1}{2}$ procent, växer den till 4,707,648 R:dr. Bolagets årliga inbetalningar, 70,000 R:dr, förräntade efter $5\frac{1}{2}$ procent uppgå samma dag till 3,777,629 R:dr och den 31 December 1902 gör bolaget sista inbetalningen med 47,731 R:dr, hvadan Statens förlust eller gåfva till bolaget utgör den 31 December 1902 R:dr 882,288. Det rabatterade värdet af denna summa, beräknadt efter $5\frac{1}{2}$ procent sammansatt ränta, utgör den 1 Januari 1872 R:dr 167,791 eller, med andra ord, Statens uppoffring blir alldeles densamma, antingen Staten beviljar bolaget, på ofvan uppgifna vilkor, ett lån af 1 million R:dr eller ett anslag af 167,791 R:dr, hvilket utgör 11,18 procent af den till 1 $\frac{1}{2}$ million beräknade anläggningskostnaden. Förhållandet ställer sig så att, äfven om ett bolag erhöle lån på så fördelaktiga vilkor som 4 procents ränta och återbetalning medelst en annuitet af 5 procent under 41 år, det dock skulle erfordras, att Staten betalade $5\frac{1}{2}$ procent på sina lån för att uppoffringen genom $\frac{3}{4}$ delar såsom lån skulle bliwa lika stora som genom $\frac{1}{4}$ del af anläggningskostnaden såsom anslag. Det vill härutaf synas mig som om det ur statskassans synpunkt i allmänhet vore fördelaktigare att lemna understöd i form af lån än genom anslag, och att, om man vill begagna den sednare utvägen, sådant åtminstone icke till Statens fördel kan ske i annat fall, än der en redan utvecklad industri försäkrar om en sådan rörelse att inom en icke alltför aflägsen framtid jernvägen må afkasta mer än 4 $\frac{1}{2}$ procent i netto å anläggningskostnaden, och Staten således återfå en del af de penningar han utgifvit.

Jag har afgifvit detta yttrande endast för att på grund deraf till Stats-Utskottet ställa en vördsam anhållan, att Utskottet ville i sitt blifvande förslag fylla den lucka, som förefinnes i så väl Kongl. Maj:ts proposition som i jernvägs-komitéens betänkande i fråga om beräkningen af Statens uppoffring för de enskilda jernvägsbolagen, och jag anhåller derföre att detta mitt yttrande må remitteras till Stats-Utskottet.

Friherre Funck: Då jag till följd af det förtroende, hvarmed Kammaren hedrat mig, blir i tillfälle att i Stats-Utskottet taga denna fråga i noggrann pröfning, anser jag det vara föga lämpligt att nu ingå i något vidlyftigare svaromål på hvad Grefve Hamilton här yttrat, men, då hans yttrande möjligen kunde göra ett intryck, som

jag ej skulle önska, ber jag att redan på förhand få nämna, att, om också de af Grefve Hamilton uppdragna jemförelser äro till siffran riktiga, dock åtskilliga andra faktorer än de af Herr Grefven nämnda måste och böra tagas i betraktande vid bedömandet af hvilket sätt att understödja enskilda jernvägar är för Staten fördelaktigast. Den ärade talaren har redan påpekat den stora skilnaden mellan direkt anslag och lån, som skall återbetalas med ränta. Han har dock förmenat, att det vore föga sannolikt, att de enskilda banorna skola blifva så trafikerade, att de skulle kunna lemna en behållen inkomst af 4½ procent af anläggningskostnaden, i hvilken händelse först, enligt Kongl. Maj:ts proposition, Staten skulle erhålla hälften af öfverskottet såsom ersättning för det understöd Staten lemnat. Jag vågar i detta fall hänvisa till Trafik-styrelsens officiella uppgifter, som visa, att åtskilliga enskilda jernvägar redan äro i den ställning, att de kunde lemna en sådan inkomst, och att ganska många troligen snart komma derhän. Anledningen dertill att en sådan beräkning, som den Grefve Hamilton åsyftat, icke blifvit af jernvägs-komitéen uppgjord af den, att det är alldeles klart och tydligt, att ett lån, för hvilket man erhåller ungefär samma ränta som man sjelf betalar, alltid blir billigare än ett anslag, som gifves bort; men deremot gjorde sig inom komitéen den åsigt gällande, att, om Staten uppträdde såsom förläggare för alla enskilda jernvägar, skulle denna upplåning blifva ganska betydlig och kunna i någon mån störande inverka på Statens öfriga affärer, ty man får icke spänna kreditens bågsträng huru högt som helst. Jag ber få erinra, att de enskilda jernvägar, som för närvarande anmälts till statsunderstöd, under en eller annan form, upptaga en anläggningskostnad af öfver 140 millioner, och att, om det också är klart, att en del af dessa jernvägar icke af Riksdagen komma att anses vara förtjenta af understöd från Statens sida, dock säkerligen andra i stället skola uppstå och summan sålunda snarare blifva större än mindre, än hvad jag nyss uppgifvit. Det torde således vara skäl att något betänka sig, innan man ånyo beträder en väg, som skulle medföra en så betydlig upplåning.

Slutligen har man, om man gifver lån, äfven den risk att Staten får öfvertaga en eller annan af dessa jernvägar och då alltid de sämsta. Jernvägs-komitéen har derför tillstyrkt, att lån skulle beviljas tertiärnätets banor, endast under det vilkor, att säkerhet ställes af bolaget, och annan säkerhet än sjelfva jernvägen.

Grefve Hamilton: Då den siste värde talaren begärt ordet för att taga bort intrycket af mitt förra yttrande, ber jag att få erinra, att detsamma uttryckligen icke haft sin grund deri, att jag anser lån under alla omständigheter vara att föredraga framför anslag, utan att det föranledts af en önskan hos mig, att Stats-Utskottet i sitt blifvande utlåtande i ämnet måtte framlägga för Riksdagen en beräkning af den beskaffenhet, jag här framställt, men med tillämpning på Utskottets förslag, så att vi må deri finna en ledning för vårt omdöme rörande hvad som i ena eller andra fallet må vara tjenligast att besluta.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag hade trott, att diskussionen i detta ämne bort sparas, till dess frågan återkommit från Utskottet, men, då frågan är väckt, kan jag icke underlåta att göra några erinringar mot hvad nu yttrats, på det att Utskottet icke måtte tro, att de här uttalade åsigter delas af *alla*. Jag vill då först fästa uppmärksamheten derpå, att Grefve Hamilton förbisett två viktiga faktorer, nemligen att man i fråga om lån måste, utom räntan, jemväl taga i betraktande kapitalrabatten, hvilken kan blifva större ju större lån man vill upptaga, och vidare att ett aktiebolag kan blifva insolvent, hvarom vi just i dag fått en sorglig påminnelse genom Herrar Fullmäktiges i Riksgälds-kontoret nyss föredragna berättelse, der det beryktade Gellivara-bolaget omnämnes, hvilket af Staten erhållit understöd för byggande af en jernväg, som dock aldrig blifvit anlagd. Den värde ledamot af Stats-Utskottet, som sedermera yttrat sig, i motsats till den föregående talaren, tycktes vara en vän af *skänksystemet*, men, mine Herrar, om man också antager, att, i likhet med hvad jernvägs-komiteén föreslagit, endast $\frac{1}{2}$ del af det belopp, hvartill anläggningskostnaden för de enskilda banorna beräknats, skulle komma att beviljas såsom anslag, så utgör detta dock på den af förenämnde talare uppgifna summa af 140 millioner, den lilla nätta summan af 35 millioner, som det icke är en småsak att skänka bort. Jag anhåller, att detta mitt yttrande jemväl måtte få åtfölja till Stats-Utskottet, och att Utskottet måtte räkna mycket noga, innan det ena eller andra systemet föreslås.

Uppå härefter gjord proposition blefvo dessa yttranden hänvisade till Stats-Utskottet.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Ut-låtanden och Memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, i fråga om öfverlåtande på Blidö församlings fattigvård af kronans rätt till qvarlåtenskapen efter afidne arbetskarlen Peter Bengtsson i Köpmanholm;

N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående upplåtande åt Kalmar landsförsamling under ständig besittningsrätt af en jordrymd från landshöfdinge-bostället Skälby till skolhus och planteringsland för en fast folkskola;

N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående eftergift till förmån för staden Halmstad af kronans rätt till danaarf efter enkan L. Sundell, född Grundberg;

N:o 7, i anledning af väckt motion om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter Klockaren C. P. Bergstedts afidne hustru, Anna Maria Bergstedt, född Reis;

Banko-Utskottet:

N:o 2, i fråga om antagande af ackord för en fordran, grundande sig på vaxelköp;

N:o 3, angående afskrifning ur diskont-kontorets räkenskaper af åtskilliga kontorets kapital- och öfverräntefordringar;

N:o 4, i fråga om afskrifning af, vid lånekontoret i Göteborg balanserade lån och räntor, tillhörande statslånefonden;

N:o 5, angående afskrifning utur lånekontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga lån och öfverräntor;

Lag-Utskottet:

N:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af 7 kapitlet 2 § Giftermåls-balken;

N:o 5, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitie-ombudsmans embetsförvaltning;

N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till författning angående vissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot Hofrätts utslag i brottmål.

Herr Ekenman: Jag får vördsamt anhålla om tre veckors ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 16 i denna månad.

Denna anhållan bifölls.

Justerades nio protokolls-utdrag för denna dag.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem

O. Brakel.
